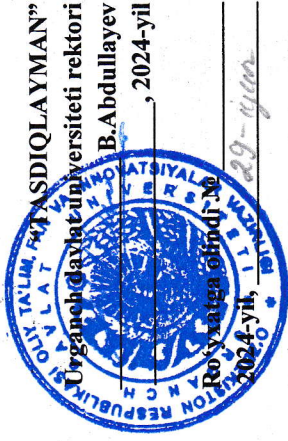

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
URGANCH DAVLAT UNIVERSITETI

XORIJIIY FILOLOGIYA FAKULTETI

TARJIMA NAZARIYASI VA AMALIYOTI

FANINING

O'QUV DASTURI

Bilim sohasi: 100 000 – Ta'lim
Ta'lim sohasi: 110 000 – Ta'lim
Ta'lim yo'nalishi: 60111800 – Xorijiy til va adabiyoti
(tillar bo'yicha: ingliz tili)

Urganch – 2024

Fan/modul kodi	O'quv yili	Semestr	ECTS – Kreditlar
TNAB21	2024-2025	7	4
Fan/modul turi	Ta'lim tili		Haftadagi dars soatlari
Majburiy	Ingliz		4
Fanning nomi	Ma'ruza (soat)	Seminar (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)
Tarjima nazariyasi va amaliyoti	14	16	90
1.			Jami yuklama (soat)
2.			120
<p>I. O'quv fanining dolzarbligi va oliy kasbiy ta'limdagi o'rni</p> <p>II. O'quv fanining maqsadi va vazifalari</p> <p>Fanni o'qitishdan asosiy maqsad talabalarga stilistikaga oid bilimlarning nazariy asoslari, fanining asosiy tushunchalari, tamoyillarini o'rgatish, hamda ularni amaliyotga tatbiq etish ko'nikmasini hosil qilishdan iborat.</p> <p>Ushbu maqsadga erishish uchun fan talabalarni nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar, tilning rivojlanish jarayonlariga uslubiy yondashuv hamda ilmiy dunyoqarashni shakllantirish, to'plangan nazariy bilimlarni til amaliyotida qo'llash imkonini beradi.</p> <p>Fanning vazifalari:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Tarjima nazariyasi va amaliyoti fanining asosiy tushunchalari va muammolarini tanishtirish; ✓ Tarjima vositalarni bir-biridan farqlashni o'rgatish; ✓ Tarjima turlarini farqlovchi ifoda vositalari o'rgatish; ✓ Frazologik birikmalarni tarjima qilish xususiyatlarini o'rgatish. <p>Fan bo'yicha bakalavr talabalarining bilim, ko'nikma va malakalariga quyidagi talablar qo'yiladi:</p> <p>Tarjima nazariyasi va amaliyoti fanini o'zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida bakalavr talabalariga qo'yiladigan talablar:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Tarjima nazariyasi va amaliyoti fanining nazariy masalalarining 			

amaliy jihatdan qo'llanilish maqsadini tushunish;

- Turli tarjima vositalarni bir-biridan farqlay bilish va ulardan til amaliyotida foydalana olishlari zarur.
- muayyan nazariy masalalarga oid fikrlarni bayon etish, mavjud fikrlarga nisbatan tanqidiy munosabatini asoslay olish, stilistik ifoda vositalari uslublarini farqlash va tahlil qila olish;
- ma'ruzalar davomida olingan nazariy bilimlarni amaliyotda qo'llay olish, funksional stillar va ularning xususiyatlarini aniqlash, mustaqil holda stilistikaga oid ilmiy tadqiqot ishlarini olib borish *ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.*

III. Asosiy nazariy qism (Ma'ruza)

1-mavzu. "Tarjima nazariyasi va amaliyoti" faniga kirish

Tarjima nazariyasi va amaliyoti fanining tarixi va rivojlanish bosqichlari. Tarjimaning umumiy nazariyasi. Tarjimaning xususiy nazariyalari. Tarjimashunoslik fanining ob'ekti, maqsadi va vazifalari. Tarjimaning tilshunoslik bilan bog'liq jihatlari.

2-mavzu. Tarjimaning metodik aspektlari

Tarjima turlari. Tarjima birliklari va darajalari. Ma'lumotlar turlari. Terminologik lug'atlar. Muqobil tarjima. Muqobillikning turlari.

3-mavzu. Tarjimaning leksik-semantik muammolari

So'z semantikasi va tarjima. Chet tili va o'zbek tillarida so'z ma'nolari hajmi va shakli o'rtasidagi farqlar. Omonim so'zlar va polisemantik so'zlar tarjimasi. So'z va kontekst. So'z va so'z birikmalari sinonimiyasi. Atiq otlar, geografik nomlar, tashkilotlar nomlarini tarjima qilish. Terminlar tarjimasi. Qisqartma so'zlar tarjimasidagi muammolar. "Tarjimonning sohta do'stlari" muammosi. Leksik lakunalar. Tarjimada leksik transformasiyalar: konkretlashtirish, umumlashtirish, antonimik tarjima, tushirib qoldirish, so'z qo'shish, ma'noni kengaytirish, kompensasiya.

4-mavzu. Tarjimaning grammatik muammolari

Grammatik ma'no turlarini tarjimada ifodalash. Chet tili va o'zbek tillarida gap strukturasi va undagi farqlar. Grammatik shakl va

4.

konstruksiyalarni tarjima qilish prinsiplari. Artikllar tarjimasini. Noaniq o'lmosh tarjimasini. Predloglar tarjimasini. Chet tilida erkalovchi va kichraytiruvchi affikslar, ularni tarjimada ifodalash muammolari. Tarjimada grammatik transformasiyalar: so'z turkumlarini almashtirish, gap bo'laklari o'rini o'zgartirish, majhullik nisbatini aniqlik nisbat bilan almashtirish, grammatik sabablarga ko'ra so'z qo'shish va so'zni tushirib qoldirish, qo'shma gapni sodda gap bilan almashtirish. Infinitiv konstruksiyalar tarjimasini. Konversiya va tarjima. Qo'shma so'zlar tarjimasini. Fe'llarning bo'lishsizlik shakli tarjimasini.

5-mavzu. Tarjimaning stilistik muammolari

Uslubning tarjimaviy talqini. Matnning funksional-stilistik xususiyatlari. Badiiy matn tarjimasini. Perifrazalar tarjimasini. Sitatalar, jargonga oid so'zlar tarjimasini. So'z o'yinlari tarjimasini. Reklama matnlarining stilistik xususiyatlari. Stilistik kompensasiya usuli.

6-mavzu. Tarjimaning pragmatik masalalari

Tarjimada kommunikasiya elementlarini hisobga olish zaruriyati. Davr koloriti, joy kabi ekstralingvistik faktorlarni hisobga olish. Matnning g'oyaviy yo'nalishini tarjimada saqlash masalalari. Muallif – tarjimon aloqasi. Tarjimada asl matn muallifining ruhiyatini saqlash. Badiiy tarjimada kognitiv dissonans nazariyasi. Badiiy tarjimada kognitiv dissonansning kelib chiqish sabablari va echimlari.

7-mavzu. Tarjimaning lingvomadaniy muammolari

Realiya tushunchasi. Realiyalar klassifikatsiyasi. Tarixiy realiyalar tarjimasini. O'Ichov birliklari, geografik nomlar tarjimasini. Milliy xususiyatli frazeologik birliklar tarjimasini. Chet tili va o'zbek tillarida murojaat shakllari va ularni tarjimada ifodalash. Taqlidiy so'zlarni tarjima qilish muammolari. Transliterasiya va transkripsiya. Kalka tarjima.

8-mavzu. Badiiy tarjima muammolari

Badiiy tarjimada asl matnga sodiqlik muammosi. Badiiy tarjimada muallif va mutarjim aloqasi. O'zbek adabiyoti namunalarini chet tillarga tarjima qilish masalalari. Jahon adabiyoti durdonalarini ona tiliga tarjima qilish. Badiiy tarjima tahlili muammolari.

9- mavzu. Og'zaki tarjima

Yozma va og'zaki tarjima o'rtasidagi farqlar. Fikrni og'zaki bayon etish. Sanoq sonlar, atocqli otlar, geografik nomlar tarjimasida aniqlikka erishish muammolari. Og'zaki tarjima turlari: ikki tomonlama tarjima, ketma-ket tarjima, sinxron tarjima. Og'zaki tarjimada xotiraning roli. Og'zaki tarjimaga o'rgatish mashqlari tipologiyasi. Og'zaki tarjimada transformasiyalardan foydalanish. Og'zaki tarjimada notiq nutqini yozma qayd qilish texnikasi. Notiq tomonidan bildirilgan fikrning asosiy informativ qismini ajratish. Referat-rezyume qilish usullari.

10-mavzu. Avtomatlashtirilgan tarjima

Tarjima sohasidagi informasion dasturlar yaratilish tarixi. Informasion dasturlarning ishlash prinsiplari. Tarjimalarni xotirada saqlovchi dasturlar. Matnni tayyorlash tizimi. Elektron lug'atlar bilan ishlash. Transit, Catalist, Déjà vu kabi kompyuter dasturlari. Ko'p tillik ABBYY Lingvo lug'ati.

11-mavzu. Sohalarga oid matnlar tarjimasini

Ilmiy, ilmiy-ommabop matnlar tarjimasini. Texnik tarjima. Rasmiy xujjatlar va ularni tarjimasini muammolari. Gazeta va publistik matnlar tarjimasining o'ziga xos xususiyatlari

IV. Seminar mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar
1. Tarjima nazariyasi va amaliyoti fanining tarixi va rivojlanish bosqichlari.

2. Tarjimaning asosiy birliklari.

3. Tarjimaning leksik-semantik masalalari.

4. Tarjimaning grammatik muammolari.

5. Tarjimaning stilistik muammolari.

6. Tarjimaning pragmatik masalalari.

7. Tarjimaning lingvomadaniy muammolari.

8. Badiiy tarjima masalalari.

<p>9. Og'zaki tarjimaga o'rgatish masalalari.</p> <p>10. Kompyuter dasturlari orqali tarjima qilish.</p> <p>11. Turli soha va janrlarga oid matnlar tarjimasi.</p> <p>Seminar mashg'ulotlari multimedia vositalari bilan jihozlangan auditoriyada o'tkazilishi lozim. Mashg'ulotlar faol va interfaol usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.</p>	<p>V. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tarjima nazariyasi fanining rivojlanish bosqichlari. 2. Badiiy tarjima muammolari. 3. Tarjimada muqobillikka erishish. 4. Gazeta va publisistik matnlar tarjimasi. 5. Rasmiy yozishmalar tarjimasi. 6. Tarjimaning grammatik muammolari. 7. Tarjima transformatsiyalari. 8. Milliy realiyalarni ifodalovchi birliklar tarjimasi. 9. Og'zaki tarjima metodlari. 10. Ketma-ket tarjimaga o'rgatish masalalari. 11. Sinxron tarjima asoslari. 12. Ekvivalentsiz leksika va uning tarjimasi. <p>“Tarjima nazariyasi va amaliyoti” fani mustaqil ish mavzulari doirasida ta'limning interfaol metodlari, kommunikativ yondashuvlarga tayangan holda talabalarni ma'lumotlarni ta'lim jarayonida faollashuvi, mustaqil fikrlashi, fikrini erkin bayon eta olish ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan. Bunga asosan o'qituvchi va talabalarining ma'lum bir nazariy va</p>
---	--

<p>amaliy muammolarning yechimini topish bo'yicha erkin fikr almashishlarini, tanqidiy fikrlashlarini nazarda tutadi. Interfaol metodlarning quyidagi turlaridan keng foydalaniladi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ guruhli muzokaralar (Group Discussion) ❖ jamoa loyihalari (Project Work) ❖ juftliklar bo'lib topshiriqlarni bajarish (Pair Work) ❖ yakka holda ma'lum mavzu bo'yicha prezentatsiyalar qilish (Individual Presentation) ❖ davra suhbatlarini o'tkazish (Round-Table Discussion) ❖ insert texnikasi (Insert Technique) ❖ Pinbord texnikasi (Pinboard) ❖ Keys-stadi (Case-study) ❖ aqliy hujum (Brainstorming) va hakoza. <p>Tanlangan mavzular bo'yicha namoyishlar, taqdimotlar tayyorlash va guruhlarda muhokama qilish rejalashtiriladi.</p>	<p>VI. Dasturning informatsion-metodik ta'minoti</p> <p>Tarjim nazariyasi va amaliyoti fanini o'qitishda ta'limning zamonaviy metodlaridan, pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan keng foydalaniladi. Ushbu fanni o'qitish jarayonida ta'limning interfaol metodlari, kommunikativ yondashuvlarga tayangan holda talabalarni ma'lumotlarni passiv holda qabul qilishlarini emas, balki ularning ta'lim jarayonida faollashuvi, mustaqil fikrlashi, fikrini erkin bayon eta olish ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan. Bunga asosan o'qituvchi va talabalarining ma'lum bir nazariy va amaliy muammolarning yechimini topish bo'yicha erkin fikr almashishlarini, tanqidiy fikrlashlarini nazarda tutadi. Interfaol metodlarning quyidagi turlaridan keng foydalaniladi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Guruh muzokoralari (group discussion) • Jamoa loyihalari (project work) • Juftlik bo'lib topshiriqlarni bajarish (pair work) • Yakka holda prezentatsiyalar qilish (individual presentation) • Davra suhbatlari o'tkazish (round-table discussion) • Insert texnikasi (insert technique) • Pinbord texnikasi (pinboard)
--	--

Keys-stadi (case-study)

VII. Kreditlarni olish uchun talablar

Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish

VIII. Asosiy va qo'shimcha adabiyotlar

1. Greiner N. Übersetzung und Literaturwissenschaft. Tübingen: Narr Verlag, 2004.
2. Kußmaul P. Verstehen und Übersetzen. Tübingen: Narr Verlag, 2007.
3. Aznaurova E.S, Abdurakhmonova Kh.I, Translation theory and practice. –T.: O'qituvchi, 1989.–176 p.
4. Muminov A. A Guide to Consecutive Translation. – T.: Tafakkur bo'stoni, 2013. –320 p.
5. G'ofurov I, Mo'minov O, Qambarov N. Tarjima nazariyasi. –T.: Tafakkur-Bo'ston, 2012. – 216 b.
6. Safarov Sh. Tarjimashunoslikning kognitiv asoslari. Toshkent. 2019. 330 bet.
7. E. Ochilov., Tajima nazariyasi va amaliyoti. – T., 2012
8. G'afurov I, Mo'minov O., Qambarov N., Tajima nazariyasi. – T., 2012
9. G'afurov I. Tarjimshunoslik mutaxassisligiga kirish. – T., 2008.
10. Mo'minov O., Turg'unov R., Rashidova A., Alimova D., - Translation – Yozma tarjima – Pismenny retevod. – T., 2008.
11. Mусаев К., “Таржима назарияси асослари”. – Т., 2005
12. Одилова Г, Махмудова У., Ўзбек таржимонлари ва бадий таржималар. – Т., 2012
13. Siqojiddinov. Sh., Odilova G., Badiiy tarjima asoslari. – T., 2011.
14. “Таржима масалалари” маколалар тўплами – Т., 2012
15. Н.В.Владиминова. Развитие узбекской прозы XX века и вопросы худ. перевода. – Т., 2011

Qo'shimcha adabiyotlar

1. Badiiy tarjimaning aktual masalalari, Toshkent: “Fan”, 1977.
2. Badiiy tarjima – do'stlik quroli (maqolalar to'plami). Toshkent: “O'qituvchi”, 1974.
3. Javbo'riev M. Badiiy tarjimada milliy xarakter va tarixiy davr koloritini qayta yaratish. Dissertatsiya, Toshkent, 1991.
4. Hazratqulov M. Uslub va tarjima haqida ba'zi kuzatishlar // Tarjima san'ati. 4-kitob. – T., 1978
5. Komilov N. “Bu qadimiy san'at”. T., 1988.
6. Musaev.Q. Tarjima nazariyasi asoslari. Toshkent: “Fan”, 2005.
7. Nurmuhamedov. Adabiyot nazariyasi. 2-tom. Toshkent: “Fan”, 1979.
8. Rahmatullaev Sh. O'zbek tilining izohli frazeologik lug'ati. Toshkent: “O'qituvchi”, 1978.
9. Salomov G'. Tarjima nazariyasiga kirish. Toshkent: “O'qituvchi”, 1978.
10. Salomov G'. Tarjimon mahorati. Toshkent: “Fan”, 1979.
11. Salomov G'. Til va tarjima. Toshkent: “Fan”, 1966.
12. Salomov G'. Tarjima san'ati. Toshkent: G'.G'ulom nomidagi adabiyot va san'at nashriyoti, 1973.
13. Salomov G'. Tarjima nazariyasi asoslari. Toshkent: “O'qituvchi”, 1983
Izoh: Fanni o'qitishda har bir til xususiyati va axborot olish imkoniyatlaridan kelib chiqib, asosiy va qo'shimcha o'quv adabiyotlari ro'yxatiga o'zgartirishlar kiritishi mumkin. Ishchi o'quv dasturlarini tuzishda har bir o'qituvchi yagona darslikka tayyanib qolmasdan internet manbalarini – elektron ta'lim resurslari bazasidan foydalanib o'quv materiallarini yangilab borishi ko'zda tutiladi.
10. Fan dasturi Urganch davlat universitetining 2024-yil 29-iyundagi 11-sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan
11. Fan/Modul uchun ma'sullar. Nazarov M.M.
12. Taqrizchilar: Tarjima nazariyasi va amaliyoti kafedrasini o'qituvchisi PhD. Saparbayeva G.M.

O'quv ishlari bo'yicha prorektor:

Akademik faoliyat va registrator departamenti boshlig'i:

Xorijiy filologiya fakulteti dekani:

Ingliz tili va adabiyoti kafedrasini mudiri:

Tuzuvchi:

S.U.Xodjanoyazov

G'R. Matlatipov

Z.O. Jumanoyzov

R. X. Abidova

Nazarov M.M.